

Motion till riksdagen
2005/06: MJ253

av Ragnwi Marcelind (kd)

Uppsamlingshantering av importerade burkar

Motionen delad mellan flera utskott

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om att utreda omfattningen av opantbara burkar som slängs på våra soptippar och konsekvenserna för miljön även på lång sikt.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om att utreda omfattningen av svartimport och momsiffel vid burkhandel från utlandet.¹
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om behovet av att möjliggöra för konsumenten att ha återvinningsställen tillgängliga vid de vardagliga inköpsställena.

¹Yrkande 2 hänvisat till SkU.

Fel! Okänt namn på

Motivering

Varje år säljs 915 miljoner pantburkar av aluminium i Sverige. Flera rapporter som gjorts pekar på svårigheterna att tillvarata och återvinna dessa burkar. Enligt Svensk Returpack AB, som hanterar insamling och återvinning av aluminiumburkar, och förordningen om producentansvar för förpackningar (1997:185) ska 90 % av pantburkarna återvinnas. Insamlingen låg över kravnivån åren 1993–1997. 1998 bröts trenden. 840 miljoner pantburkar återvanns, vilket endast motsvarar 87 % av antalet sålda pantburkar. Sedan dess har återvinningen fortsatt nedåt. För år 2004 uppnåddes 85 %. Av de ca 15 % pantburkar av aluminium som inte samlas in hamnar ca 6 % i Metallkretsens behållare och resterande 4 % oftast i hushållssoporna.

Men det är inte våra inhemska burkar som utgör den största miljöfaran när det gäller burkar. Utöver det antal inhemska burkar som säljs i Sverige importerar ytterligare ett stort antal miljoner utländska drickaburkar och flaskor varje år av företag men också av privatpersoner, s.k. turistimport. Enligt statistik från halvårsskiftet 2004 importerades 75 miljoner liter öl och 43 miljoner liter vin av resande till utlandet. Beräknad smuggling låg på 55 miljoner liter öl. Enligt Sveriges bryggerier utgörs 55 % av resandeförseln av öl och 87 % av smugglingen utgörs av öl.

Att räkna ut hur många burkar som förs in är omöjligt. Men av alla dessa burkar återvinns endast omkring 35 miljoner. Resterande burkar lämnas till Metallkretsens samlingsstationer för metallförpackningar, hamnar i hushållsavfallet eller slängs någon annanstans.

Svensk Returpack AB, som hanterar insamling och återvinning av aluminiumburkar, menar att det finns fyra kategorier av dryckesburkar av metall i Sverige: inhemska pantburkar av aluminium, importerade pantburkar av aluminium (t.ex. ölburkar importerade direkt av bryggerier), turistimporterade aluminiumburkar samt importerade stålburkar.

Från och med den 1 januari 1997 innebär reglerna för returburkshanteringen att pant endast betalas ut för burkar som ingår i det svenska pantsystemet. Detta kontrolleras via EAN-koden. Även pantlösa, turistimporterade burkar tas dock emot i systemet då alla aluminiumburkar berättigar till hanteringssättning (dvs. handlarna får 13 öre per räknad burk).

För stålburkar lämnas däremot ingen ersättning. Dessa importerade dryckesburkar ingår inte i pantsystemet utan är belagda med en förpackningsavgift som ska finansiera Svenska Metallkretsen AB:s insamling och hantering av stålburkarna. Förpackningarna omfattas av reglerna om producentansvar och de tomma dryckesburkarna ska lämnas av konsumenterna vid de samlingsstationer som finns för sortering av olika förpackningar. På Returpack uppskattar man, grovt räknat, att ca 5 % av handeln med dryckesburkar utgörs av stålburkar, dvs. ca 50 miljoner burkar per år. Ska man kunna ta hand om stålburkar i dryckesautomaterna måste dessa byggas om. Detta är ett arbete som går att utföra men som tar tid.

Enligt uppgift från Returpack är det dryckesburkar av stål (inte av aluminium) som omfattas mest av svarthandel. Storleken på denna svarthandel är inte känd, men att den ökar är helt säkert. Större partier kan containervis tas in

Fel! Okänt namn på

i Sverige från länder som t.ex. Polen. Det är främst i västra Sverige som svarthandeln florerar.

Momsfifflet i denna handel uppgår till mångmiljonbelopp. Läsk- och ölburkar för försäljning tillverkas bl.a. i England och transporteras hit. Importören uppger att moms kommer att betalas i Sverige, vilket är svårt att kontrollera. Väl i Sverige betalas ingen moms eller andra avgifter. En beräkning gjord av Ekobrottsmyndigheten i Göteborg beräknar att för varje långtradare med dryckesburkar som kommer in i Sverige går landet miste om en halv miljon kronor som skulle ha betalats in i skatt och avgifter. Skattemyndighetens kontrollapparat är inte uppbyggd så att den klarar kontrollen över den alltmer expanderande svarthandeln.

För varje burk som tas in i Sverige finns en hanteringsersättning på 50 öre som ska betalas. Oseriösa importörer betalar inte denna ersättning. Om vi enbart räknar med de omkring 200 miljoner turistimporterade burkarna i Sverige, handlar det om 100 miljoner svenska kronor i skatter och avgifter som staten går miste om. Genom den upplysningen kan vi förstå att de importerade burkarna inte enbart är en miljöbov utan också ett omfattande ekonomiskt problem.

I Gävle var jag själv med och genomförde en undersökning hösten 1997. Kristdemokraterna ställde ut stora insamlingstunnor i tio av Gävles största butiker för att se hur många opantbara burkar som annars skulle slängas i vanliga sopsäckar. På drygt tre veckor samlade vi in 15 000 opantbara burkar i dessa tio butiker. Nästan dagligen fick vi rycka ut och byta sopsäckar i affärerna. När konsumenten kommer med sina pantburkar till affären och upptäcker att en stor del av dessa inte går att panta, är det mycket långsökt att tro att konsumenten ska samla ihop dessa burkar och ta dem med sig hem igen. Erfarenheten från vår undersökning i Gävle samt resultatet av ett flertal intervjuer med handlarna visar att dessa burkar hamnar i sopsäcken. Om man skulle göra ett överslag på antalet butiker i Sverige och räkna med en säck i snitt per vecka och butik så kan vi ana omfattningen på detta problem.

Det finns handlingsprogram från Förpackningsinsamlingen samt information till hushållen och ett ökat miljömedvetande hos konsumenten, men detta är inte tillräckligt. Regeringen har dock inte åtgärdat det som är själva problematiken, nämligen att se till att det finns lättillgängliga insamlingskärl för konsumenten, vid affären eller liknande inköpsställen. Regeringen måste också lösa problemet med svartimporten av öl- och läskburkar.

Cirka 100 miljoner burkar av dem som säljs i Sverige återvinns inte, 35 miljoner av dessa räknar man med samlas in i Metallkretsens behållare, alltså slängs 65 miljoner burkar ut på soptippen. Tillsammans med de turistimporterade burkarna slängs årligen långt över 100 miljoner burkar på våra sophögar. Detta kan inte vara acceptabelt. Dessutom har Metallkretsen inte tillräckligt med inlämningsställen, vilket försvårar inlämning av burkar dit.

Naturvårdsverket säger att aluminium inte är lättkorroderat, dvs. metallen rostar väldigt långsamt, och därmed lakas inga miljöfarliga ämnen ut på åtminstone ett par hundra år. Men då är den stora frågan om vi inte också är ansvariga för kommande generationers miljö. Beträffande stålburkar säger

Fel! Okänt namn på

Naturvårdsverket att dessa rostar och järnoxid och hydroxid bildas, men att detta inte anses orsaka några större bekymmer.

När det gäller färgen på burkarna löses den upp efter en tid och enligt uppgift från Naturvårdsverket är det osäkert hur de kemiska ämnena i färgen påverkar miljön.

På dessa lösa grunder tillåts vår miljö att skadas och det anser jag vara oansvarigt. Det är politikerna som måste ta ansvar för att förenkla för människor att kunna leva upp till kretsloppssamhällets intentioner. Det är politikernas ansvar att se till att svarthandel och momsiffel stoppas.

Den 14 april 2005 beslutade regeringen om en ny förordning som innebär att alla plastflaskor och metallburkar med konsumtionsfärdig dryck ska kunna pantas fr.o.m. den 1 januari 2006. Beslutet innebär att det blir förbjudet att sälja drycker i flaskor och burkar som man inte kan lämna tillbaka utan att få en pant eller premie. Den som säljer en flaska eller en burk som inte är märkt med symbol som visar att den ingår i ett godkänt retursystem ska betala en miljöskaktionsavgift. Problemet med turist- och svartimporterade burkar återstår dock.

Mot bakgrund av ovanstående anser jag att en utredning genast bör tillsättas för att se över omfattningen av importerade burkar och dess skadegörelse på miljön samt den ekonomiska brottsligheten kring burkimporten. I utredningen kan förslagsvis experter från Riksskatteverket, Jordbruksverket, tullen och Ekobrottsmyndigheten ingå.

Stockholm den 22 september 2005

Ragnwi Marcelind (kd)